

Posudek oponenta na magisterskou práci Bc. Veroniky Slomkové *Děti a válka: rok 1945 ve vzpomínkách pamětníků z Berounska a Plzeňska*. Praha, Pracoviště orální historie FHS UK 2014, 95 stran plus přílohy

Diplomovou práci zaměřila autorka na téma, které je jí blízké díky jejímu rodišti a také aktuálnosti tématu, které se i přes odstup sedmi desetiletí stále vzbuzuje velký zájem a také řadu emocí. I proto je autorčinu volbu – pokus o podání generační perspektivy přelomu válečných a poválečných let – s cílem podání nových pohledů třeba ocenit, byť samozřejmě zůstává otázkou, do jaké míry se tento nelehký úkol podařilo naplnit.

Jako metodologická východiska slouží autorce především historická analýza sekundárních zdrojů, vybraných zdrojů archivních a též vydaných pramenů (vzpomínek). Klíčovým pramenem pak pro autorku jsou „vlastnoručně“ natočené orálněhistorické rozhovory. Práce se tak co do oborovosti nachází na pomezí soudobých dějin, orální historie a regionálních dějin, což je z mého pohledu velmi podnětná a následování hodná kombinace.

Autorka pracuje se základním souborem sekundární literatury k dějinám války a raně poválečného období, zejména pak regionálně zaměřené literatury, který využívá jako rámec pro své analýzy a interpretace. Seznam literatury by bylo možné jej v určitých ohledech doplnit (ve sféře „prací o době“ novější díla Tomáše Staňka a Adriana von Arburga k dějinám odsunu, práce Stanislava Kokošky o dějinách květnového povstání, případně Martina Veselého o letecké válce apod.). O poznání více v díle postrádám práci s některými tituly zabývající se dějinami dětství (např. Milena Lenderová), případně pak i generační paměti vážící se k tématu války (z překladových titulů např. Haralda Welzera a kolektivu). Pro tento formát práce se mi však jeví jako relativně dostačující.

Za velkou přednost a hlavní přínos práce považuji realizaci šesti orálněhistorických interview s pamětníky druhé světové války, což bez ohledu na další analýzy a interpretaci považuji za jistou formu „záchranného výzkumu“. Nabízí se zde otázka, zdali by v takovém případě nebylo vhodné natočit rozhovory ve dvou sezeních, tj. včetně životního příběhu. Ač se jedná o zachycení vzpomínek na dětství a dospívání (vyjma jedné z narátorek), do diskuze bych chtěl položit otázku, zdali v rozhovorech autorka narazila na nějaká tabuizovaná témata či „ticha v rozhovorech“, jež by bylo možné dále hlouběji zkoumat. Ačkoliv autorka nebádala přímo v regionálních archivech, což by se vzhledem k výzkumnému záměru nabízelo, mohla se však opřít o předvýzkumy a edice vzpomínek, jež vydali její předchůdci na stránkách regionálních historických časopisů. Za chvályhodnou považuji též snahu využít fondů Národního pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze, týkající se dějin školství v raně poválečné době. V případě, že by autorka chtěla v bádání pokračovat, vřele bych jí vedle ponoření do materiálu okresních archivů doporučoval také alespoň letmé studium dobového tisku (nejlépe regionálního), které by jí mohlo dát mnohem plastičtější obraz doby a napomoci daleko lépe vhlédnout do sledované roviny prolínání individuální a kolektivní paměti.

Struktura práce se mi jeví jako logická a promyšlená, spojující dobovou perspektivu se snahou průběžně analyzovat a interpretovat „dětské“ vzpomínky na rok 1945. Rámcově se podle mého soudu řeší nejzávažnější okruhy otázek, byť mi zde poněkud chybí hlubší ponor do dobové každodennosti v oblasti „radostí a starostí“ dětí a dospívající generace (hry, volnočasové aktivity, mezilidské vztahy uvnitř generace apod.). Pojednávaná témata jsou mnohdy dosti „politická“ (či z oblasti veřejné sféry) a často souvisí spíše se zájmem a náhledem autorky na dobovou problematiku, než že by byly primárně spojené s generační perspektivou narátorů. Obecně se domnívám, že se autorce podařilo zachytit tu více, tu méně plasticky generační perspektivy vnímání (včetně snahy hledat možné příčiny proměn paměti a obrazu doby), byť někdy poněkud zjednodušené podobě.

V některých závěrech či detailech bych s autorkou poněkud nesouhlasil, neboť podává dobovou realitu v poněkud zjednodušených odstínech. Např. konstatování, že „Američané

byli již před svým příchodem de facto ve výhodnější situaci než Rusové: zásluhy USA o vznik Československa v roce 1918 byly nezpochybnitelné, vedle toho překvapivý pakt Molotov–Ribbentrop z roku 1939 relativizoval (přinejmenším v očích části české veřejnosti) věrohodnost sovětské zahraniční politiky“ se mi z historického hlediska jeví jako dosti problematické, neboť mj. opomíjí např. všeobecnou dobovou popularitu Rudé armády a SSSR jako jednoho z hlavních vojenských vítězů války a opomíjí též některé skutečnosti problematizující vztahy se Západem (např. vliv „mnichovského komplexu“ a „zrady v roce 1938“). Dílčí interpretace vojáků americké armády jako „reprezentantů vyspělé demokratické společnosti s vyšší životní úrovní“ se mi jeví jako dosti zjednodušená a bylo by třeba jí více vysvětlit a místy i problematizovat; dále pak ona údajně oceňovaná „nažehlenost a kultivovanost“ a též materiální převaha amerických vojáků nemusela být vždy oceňována. Za velmi problematické pak považuji části týkající se válečných obrazů a historiografického zpracování událostí roku 1945 – pokud pominu fakt, že by to bylo téma na zcela zvláštní práci, zde by bylo třeba jít mnohem hlouběji, neboť v takovéto podobě jsou závěry velmi schématické a vlastně vytržené z dobového kontextu (včetně dvou útržkovitých citací krásné literatury). Za zcela mylný pak považuji závěr, že osvobození Československa bylo spojováno s prvomájovými oslavami – ty sice zejména v období let 1948–1989 mohly některým pamětníkům splývat s dalšími květnovými významnými dny či státními svátky – připomínka osvobození a konce války se však již od prvních poválečných let vztahovala nejprve k osmému a posléze devátému květnu, což by mělo být alespoň zmíněno samotnou autorkou práce.

Po formální stránce je práce sepsána na solidní úrovni, když se zde ojediněle objevují některé nedostatky v podobě překlepů. Práce je jinak psána poměrně čtivou formou, což je třeba ocenit.

I na základě výše uvedeného považuji práci za poměrně zdařilý příspěvek poskytující vzhled do jedné z oblastí soudobých dějin a paměti české společnosti, a pokud bude mít tu možnost a chuť, vřele doporučuji autorce v načatém tématu pokračovat. Práci doporučuji k obhajobě a v případě úspěšné ústní obhajoby doporučuji **hodnocení 2** (velmi dobře).